

ТЕОРИЈСКО-МЕТОДОЛОШКЕ ОСНОВЕ РАЧУНОВОДСТВА

1. Појам рачуноводства
2. Рачуноводство као основ информисања управљања
3. Место рачуноводства у организационој структури предузећа

1. ПОЈАМ РАЧУНОВОДСТВА:

- **Појам** – два опредељења у литератури

1. књиговодство = рачуноводство
2. рачуноводство шири појам (већ одавно преовладало)

- **Кодекс рачуноводствених начела** – рачуноводство представља системску целину која обухвата:

- 1) Књиговодство
- 2) Рачуноводствено планирање (буџетирање)
- 3) Рачуноводствену контролу (надзор)
- 4) Рачуноводствену анализу
- (5. Рачуноводствено информисање)

- Постоје и друге дефиниције које уже или најчешће још шире (тј. обухватније) дефинишу појам рачуноводства.

- **АССА** (Association of Chartered Certified Accountants) као тренутно највеће међународно професионално удружење овлашћених рачуновођа, које је присутно у преко 160 земаља, такође прихвата ову дефиницију са пет делова, тј. и са **рачуноводственим информисањем**.

- Ми ће мо се држати оне прве школске дефиниције са четири сегмента, јер је основна сврха свих делова управо **информативна**, тако да информисање није сегмент као остала четири.

- Ми се бавимо углавном **књиговодством**, као најобимнијим и најзначајнијим делом, на који се **ослањају** остали делови рачуноводства, тј. оно је **основа**.

Књиговодство је заокружен систем који се бави:

- ♦ сакупљањем података
- ♦ сређивањем
- ♦ обрађивањем,
- ♦ класирањем и
- ♦ контирањем и књижењем пословних догађаја.

У књиговодству се води евиденција о:

- средствима,
- изворима средстава,
- приходима,
- расходима и
- резултату.

Књиговодство се састоји од:

- 1) **ФИНАНСИЈСКОГ** књиговодства (централно, главно, синтетичко) - даје **вредносне** информације синтетичког карактера (сумарне, збирне);
- 2) **АНАЛИТИЧКОГ** књиговодства (основних средстава, материјала, робе, купаца, добављача, производње, зарада итд.) – дају аналитичке информације **натуралног и вредносног** карактера.

Рачуноводствено планирање (буџетирање) бави се **пројекцијом тј. предвиђањем будућег пословања.**

- Оријентисано је ка **будућности**, за разлику од књиговодства које је оријентисано према прошлости.
- Циљ је израда различитих **предрачуна**: набавке материјала, трошкова, производње, продаје, биланса успеха, биланса стања и др.
- Саставни је део укупног процеса планирања у предузећу, и одговорно углавном за **квантитативни** односно вредносни део планирања.
- Код нас је за сада углавном недовољно развијено.
- Методолошки треба да буде **усклађено** са књиговодством.

Рачуноводствена контрола (надзор) – има два аспекта:

- контрола исправности обављеног **пословања**, заснива се на поређењу оствареног са одређеним референтним величинама, најчешће са планираним. Указује на одступања, идентификује одговорне.
- контрола самог **књиговодства** са аспекта **прописа** (исправност докумената, књижења, састављених извештаја, очувања имовине и сл.).

Рачуноводствена анализа: бави се свим сегментима пословања, а превасходно **трошковима и билансима** (стања и успеха - **анализа биланса**). Заснива се најчешће на подацима **књиговодства** и рачуноводственог **планирања**. Анализира **узроке одступања** и предлаже решења.

2. РАЧУНОВОДСТВО КАО ОСНОВ ИНФОРМИСАЊА

У обављању својих активности савремени менаџмент је наглашено **информационо зависан**. Најважнији предуслов за доношење исправних пословних одлука је поседовање знања, а основно својство информација је управо увећање знања. Успешно управљање захтева располагање потребним фондом квалитетних информација. Интуиција и искуство могу бити корисни при доношењу пословних одлука, али само као помоћна средства, никако као основна. Неопходно је, дакле, постојање интегралног пословног **информационог система**. Најзначајнији део тог система је рачуноводствени информациони систем (**РИС**) који обезбеђује **60-80%** свих **интерних** информација у предузећу. РИС прикупља податке о насталим пословним променама, као и друге податке од значаја за пословање предузећа, врши њихову контролу, селекцију, обраду, генеришући информације које презентира и доставља њиховим корисницима.

Основна улога и сврха постојања целокупног рачуноводства је **информативна**. Сви делови рачуноводства (књиговодство, рачуноводствено планирање, рачуноводствена контрола и рачуноводствена анализа) имају задатак да обезбеде бројне и врло разноврсне информације различитим корисницима, који могу бити:

1) Интерни:

- *Власници капитала* – информације о будућим ефектима својих улагања, које користе за доношење одлука о инвестирању/деинвестирању, награђивању или смењивању менаџмента и сл.;
- *Менаџмент предузећа* – практично је заинтересован за све информације о пословању предузећа (рентабилност, ликвидност, солвентност, финансијска равнотежа, задуженост,.. броју и структури радне снаге,.. искоришћеност капацитета итд.);
- *Радници и синдикати* – висина плата и других бенефиција, услови рада и сл.;
- *Стручне службе* – служба набавке, продаје, планирања, анализе, техничке службе итд., заинтересоване су за бројне и разноврсне информације.

2) Екстерни:

- *Потенцијални инвеститори* – информације о ефектима евентуалних улагања, пре свега о профитабилности и солвентности предузећа, и ризику улагања;
- *Кредитори (банке)*- информације за процену кредитне способности, пре свега ликвидност, солвентност, задуженост, уредност враћања претходних кредита, послу у који се новац улаже и сл.;
- *Држава и њени органи (Пореска управа, министарства, службе, и др.)* - заинтересовани су за законитост пословања, правилност располагања евентуалним државним капиталом, затим правилност обрачуна и уплате пореза на добит, плате, имовину, ПДВ-а, разних доприноса, царина, итд.;

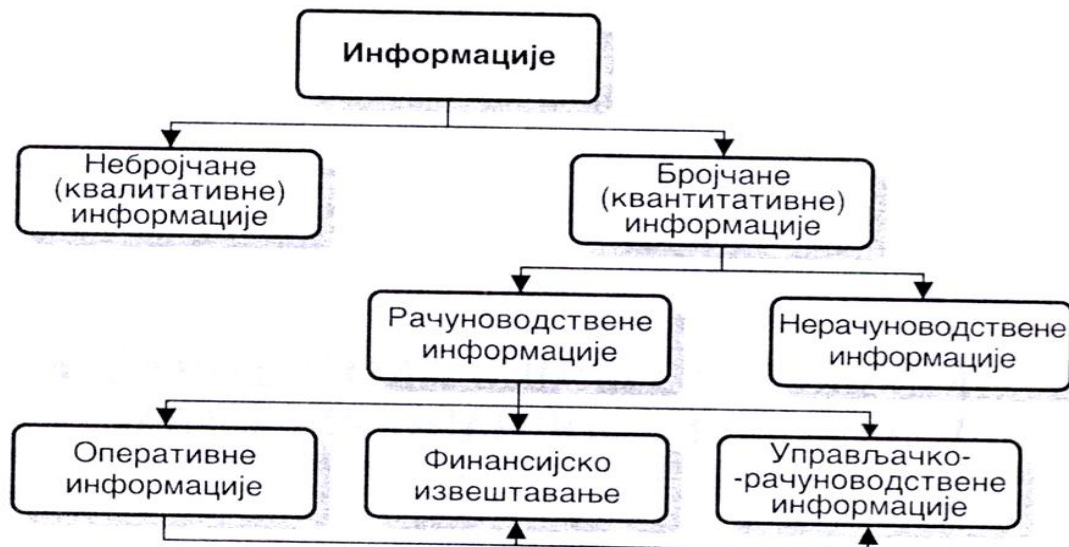
- *Остали повериоци (добављачи и др.)* – пре свега за ликвидност предузећа;
- *Статистички заводи, привредне коморе и сл.* – информације о количини, ценама, вредности, зарадама, оствареном увозу, извозу итд.

Екстерни корисници су углавном заинтересовани за **глобалне** информације, а интерни и за **глобалне и детаљне** (аналитичке) информације.

Информације могу бити: - **квалитативне** (небројчане, описне) и
- **квантитативне** (бројчане).

Квалитативне информације могу бити корисне за доношење пословних одлука, али је одлучивање на бази квантитативних информација **знатно поузданије**. На пример, описна информација „*продаја се последњих месеци повећава*” је свакако значајна, али је знатно поузданија информација „*продаја је у последња три месеца порасла за 8%*”.

Нерачуноводствене квантитативне информације (тржишне, производно-техничке, технолошке, опште економске и др.) могу бити врло важне за менаџмент, али су рачуноводствене незаменљиве. Главна предност **рачуноводствених** информација је у томе што је рачуноводство једини потпун систем перманентног бројчаног праћења и анализе пословања предузећа.

Извор. Дмитривић-Шапоња Љиљана и др. „Рачуноводство“, 2007.

Рачуноводствене информације треба да представљају **најпоузданије** информације које је могуће добити у предузећу, што није увек случај. За то је неопходно постојање добро организоване рачуноводствене службе, и уважавање комплетне законске и професионалне рачуноводствене **регулативе** у вођењу рачуноводства. Ту је наравно и **ревизија**, која проверава (потврђује или оспорава) квалитет информација презентираних у основним рачуноводственим исказима.

3. МЕСТО РАЧУНОВОДСТВА У ОРГАНИЗ. СТРУКТУРИ ПРЕДУЗЕЋА

Положај и унутрашња организација рачуноводствене службе **не могу се посматрати једнообразно**, јер зависе од више различитих фактора, а најважнији су:

- **Величина и организациона структура предузећа** – званична класификација је према величини укупног прихода и броју запослених на: велика, средња и мала; врста предузећа: друштво лица, инокосно предузеће, друштво капитала; модел организационе структуре: функционални, дивизионални, мешовити; разуђеност производног програма: једнопрограмска, вишепрограмска.
- **Врста делатности** – односно грана којој предузеће припада (производња, трговина, услужне делатности, ванпривредне делатности), имају врло значајне пословне специфичности, које битно утичу на задатке и организацију рачуноводства.
- **Тип производње** – може бити **појединачна, серијска и масовна**. Код прве две трошкови се прате по носиоцима, односно радним налозима, а код масовне по местима трошкова. Пољопривредна производња је специфична, а у обрачунском смислу је слична масовној, и код ње се трошкови прате по местима.
- **Техничка опремљеност** рачуноводства – увођењем рачунара значајно се повећала ефикасност рада рачуноводствене службе, а такође је промењена и поједностављена организација рачуноводства у предузећу.
- **Концепција рачуноводствене службе** – тиче се садржине послова које она треба да обухвати, а могуће је:
  - обухватање **хетерогених** послова,
  - **хомогених** послова и
  - **непотпуних** послова.

Концепција хомогених послова је најчешћа и најпогоднија.